τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου, ἐκτείνεται σέ κάθε ποινική δίκη πού ἀφορᾶ ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας ἐφόσον τίθεται ἢ ἐνδέχεται μεταγενέστερα νά τεθεῖ θέμα ἀστικῆς εὐθύνης τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό τά πραγματικά περιστατικά πού στοιχειοθετοῦν τήν ἀξιόποινη πράξη γιά τήν ὁποία διώκεται.

Στήν ὑπόθεση 157/80

πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο αἴτηση τοῦ Hoge Raad τῶν Κάτω Χωρῶν πρός τό Δικαστήριο, κατ' ἐφαρμογή τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3ης Ἰουνίου 1971 περί ἑρμηνείας ἀπό τό Δικαστήριο τῆς συμβάσεως τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, μέ τήν ὁποία ζητεῖται, στό πλαίσιο τῆς ποινικῆς διαδικασίας κατά

SIEGFRIED EDWALD RINKAU

ἡ ἔκδοση προδικαστικῆς ἀποφάσεως ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο ἀπό τούς J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, P. Pescatore, Mackenzie Stuart καί T. Koopmans, προέδρους τμήματος, A. O'Keeffe, G. Bosco, A. Touffait, U. Everling καί Α. Χλωρό, δικαστές,

γενικός εἰσαγγελεύς: G. Reischl
γραμματεύς: A. Van Houtte

ἐκδίδει τήν ἀκόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τά πραγματικά περιστατικά τῆς ὑποθέσεως, ἡ ἐξέλιξη τῆς διαδικασίας καί οἱ παρατηρήσεις πού ὑποβλήθηκαν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ΕΟΚ ἔχουν συνοπτικά ὡς ἑξῆς:

I — Πραγματικά περιστατικά καί διαδικασία

Κατά τοῦ Siegfried Ewald Rinkau, κατοίκου τοῦ Gelsenkirchen τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ἀσκήθηκε ποινική δίωξη στήν Ὁλλανδία, ἐπειδή εἶχε κυκλοφορήσει στή χώρα αὐτή σέ ὄχημα ἐφοδιασμένο μέ ραδιοηλεκτρικό πομπό, πού δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς συσκευή ραδιοτηλεγραφίας ἤ ραδιοτηλεφωνίας κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ὁλλανδικοῦ νόμου περί τηλεγραφίας καί τηλεφωνίας τοῦ 1904 (Stbl. 7), χωρίς νά εἶναι κάτοχος τῆς ἄδειας πού ἀπαιτεῖται, δυνάμει τοῦ νόμου αὐτοῦ, γιά τήν ἐγκατάσταση, ἐκμετάλλευση ἤ χρήση παρόμοιας συσκευῆς.

Ὁ Rinkau καταδικάσθηκε στίς 27 Ἰουλίου 1977 ἀπό τό Πταισματοδικεῖο τῆς Arrondissementsrechtbank τοῦ Zutphen, ἀφοῦ εἶχε διορίσει συνήγορο γιά τήν ὑπεράσπισή του, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, τό ὁποῖο ὁρίζει:

«Ὑπό τήν ἐπιφύλαξη εὐνοϊκοτέρων ἐθνικῶν διατάξεων, κάτοικοι συμβαλλομένου κράτους πού διώκονται γιά ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων ἄλλου συμβαλλομένου κράτους, τοῦ ὁποίου δέν ἔχουν τήν ἰθαγένεια, δύνανται, ἔστω καί ἄν δέν ἐμφανισθοῦν αὐτοπροσώπως, νά τύχουν ὑπερασπίσεως ἀπό πρόσωπα πού νομιμοποιοῦνται πρός τοῦτο.

Πάντως, τό ἐπιλαμβανόμενο δικαστήριο δύναται νά διατάξει τήν αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση· σέ περίπτωση μή αὐτοπροσώπου ἐμφανίσεως, ἡ ἀπόφαση πού ἐκδίδεται ἐπί τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς χωρίς νά παρασχεθεῖ στόν ἐνδιαφερόμενο ἡ δυνατότης ὑπερασπίσεως δύναται νά μήν ἀναγνωρισθεῖ οὔτε ἐκτελεσθεῖ στά ἄλλα συμβαλλόμενα κράτη.»

Κατά τῆς ἀποφάσεως ἀσκήθηκε ἔφεση ἀπό τό δημόσιο κατήγορο καί, μέ προδικαστική ἀπόφαση τῆς 28ης Αὐγούστου 1979, τό Gerechtshof τοῦ Arnhem ἀποφάνθηκε ὅτι δέν ἦταν ἐπιτρεπτό στό συνήγορο τοῦ Rinkau νά ὑπερασπίσει τόν κατηγορούμενο πού δέν ἐμφανίσθηκε στήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση. Μέ ἀπόφαση τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1979 τό δικαστήριο αὐτό ἐπικύρωσε τήν προσβληθεῖσα πρωτόδικη ἀπόφαση.

Μετά τήν ἄσκηση ἀναιρέσεως ἀπό τόν Rinkau, τό Hoge Raad τῶν Κάτω Χωρῶν, μέ ἀπόφαση τῆς 17ης Ἰουνίου 1980, ἡ ὁποία περιῆλθε στό Δικαστήριο στίς 3 Ἰουνίου 1980, ἔθεσε στό Δικαστήριο τά ἑξῆς δύο ἐρωτήματα:

«1. Ὡς «ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου II πρώτη παράγραφος τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου, νοεῖται κάθε ἀξιόποινη πράξη, ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν ἀπαιτεῖ συγκεκριμένο δόλο, ἀναφερόμενο σέ οἱοδήποτε ἀπό τά στοιχεῖα τῆς ἐννοίας αὐτῆς, ἤ μήπως στήν ἔκφραση αὐτή πρέπει νά προσδοθεῖ στενότερη ἔννοια, νά θεωρηθεῖ, δηλαδή, ὅτι ἀνα-

φέρεται μόνο στίς ἀξιόποινες πράξεις, στόν νομικό ὁρισμό τῶν ὁποίων γίνεται κατά οἱοδήποτε τρόπο ἀναφορά στήν ἔννοια τῆς ἀμελείας (culpa) τοῦ δράστου;

2. Ὅταν συντρέχουν οἱ προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρου II τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου, ἡ εὐχέρεια πού ἀναγνωρίζεται ἀπό τό ἄρθρο αὐτό στόν «κατηγορούμενο» εἶναι ἀπεριόριστη, ἤ μήπως παρέχεται στόν κατηγορούμενο μόνο κατά τό μέτρο πού πρέπει νά ἀμυνθεῖ κατά πολιτικῆς ἀγωγῆς ποῦ ἀσκεῖται στό πλαίσιο τῆς ἐν λόγω ποινικῆς δίκης, ἤ, τουλάχιστον, ὅταν ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς ποινικῆς δίκης ἅπτεται τῶν ἀστικῶν του συμφερόντων;»

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3ης Ἰουνίου 1971 περί ἑρμηνείας ἀπό τό Δικαστήριο τῆς ΕΟΚ τῆς συμβάσεως τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968, ἡ ὁλλανδική κυβέρνηση καί ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ὑπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 20 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου τῆς ΕΟΚ.

Μετά ἀπό ἔκθεση τοῦ εἰσηγητῆ δικαστῆ καί ἀφοῦ ἀκούσθηκε ὁ γενικός εἰσαγγελέας, τό Δικαστήριο ἀποφάσισε νά προχωρήσει στήν προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή ἀποδείξεων.

II — Γραπτές παρατηρήσεις πού ὑποβλήθηκαν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου

Α — Παρατηρήσεις τῆς ὁλλανδικῆς κυβερνήσεως

Στίς παρατηρήσεις της, ἡ ὁλλανδική κυβέρνηση προτείνει μιά ἀπάντηση στό δεύτερο ἐρώτημα τοῦ ἐθνικοῦ δικαστηρίου, ἡ ὁποία, κατά τή γνώμη της, θά καθιστοῦσε περιττή τήν ἐξέταση τοῦ πρώτου.

Κατά τήν ἄποψή της, τό δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου νά τύχει ὑπερασπίσεως στή δίκη, ὅπως προβλέπεται ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο μόνο στό βαθμό πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά ἀμυνθεῖ κατά πολιτικῆς ἀγωγῆς ἀσκούμενης στό πλαίσιο ποινικῆς ὑποθέσεως ἤ, ἔστω, ὅταν ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς ποινικῆς δίκης ἅπτεται τῶν ἀστικῶν του συμφερόντων.

Ἡ ὁλλανδική κυβέρνηση συνάγει ἕνα πρῶτο ἐπιχείρημα ὑπέρ τῆς λύσεως πού προτείνει ἀπό τήν προέλευση τῆς ἐν λόγω διατάξεως. Τό ἄρθρο II τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου βασίζεται στήν πραγματικότητα στό ἄρθρο 2 τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή συνθήκη μεταξύ τοῦ Βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν, τοῦ Βασιλείου τοῦ Βελγίου καί τοῦ Μεγάλου Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων, πτώχευση, ἀναγνώριση καί ἐκτέλεση τῶν δικαστικῶν καί διαιτητικῶν ἀποφάσεων καί τῶν δημόσιων ἐγγράφων.

Αὐτή ἡ διάταξη περιλήφθηκε στή συνθήκη τῆς Benelux γιά νά διαλύσει τίς ἀμφιβολίες τῶν ὁλλανδικῶν ἀρχῶν σχετικά μέ ἀποφάσεις ποινικῶν δικαστηρίων πού ἀφοροῦν ἀστικές ἀξιώσεις, ἐξασφαλίζοντας στόν κατηγορούμενο τό δικαίωμα νά ἐκπροσωπεῖται σέ τέτοιες δίκες ἄν δέν ἐπιθυμεῖ νά ἐμφανισθεῖ αὐτοπροσώπως.

Ἐξάλλου, ὅπως ἀκριβῶς τό ἄρθρο 2 τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στήν ἐκτελεστική συνθήκη τῆς Benelux πρέπει νά ἑρμηνευθεῖ σέ συνδυασμό μέ τήν ἴδια τή συνθήκη Benelux, ἡ ὁποία δέν ἐφαρμόζεται στά ποινικά δικαστήρια παρά μόνο γιά ἀποφάσεις τους ἐπί ἀστικῶν ἤ ἐμπορικῶν

ὑποθέσεων, ἔτσι καί τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τοῦ 1968 πρέπει νά ἑρμηνευθεῖ μέ βάση τήν ἴδια τή σύμβαση, ἡ ὁποία, δυνάμει τοῦ πρώτου ἄρθρου της, ἐφαρμόζεται μόνο σέ ἀστικές καί ἐμπορικές ὑποθέσεις. Αὐτό προκύπτει σαφῶς ἀπό τή δεύτερη παράγραφο τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως πού ἀφορᾶ ἀποκλειστικά τήν πολιτική ἀγωγή ἐπί τῆς ὁποίας ζητεῖται ἀπό τόν ποινικό δικαστή νά ἀποφανθεῖ.

Ἡ ὁλλανδική κυβέρνηση παρατηρεῖ ἀκόμα ὅτι ἡ δεύτερη αὐτή παράγραφος ἔχει τήν ἔννοια ὅτι ἡ ἐν λόγω διάταξη περιέχει ἕναν πρόσθετο λόγο γιά τήν μή ἀναγνώριση καί τήν μή ἐκτέλεση ἀποφάσεων πού ἐκδόθηκαν σέ ἄλλο συμβαλλόμενο κράτος.

Προτείνει, κατά συνέπεια, στό Δικαστήριο νά ἀπαντήσει στό Hoge Raad ὅτι:

α) Τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τοῦ 1968 ἐφαρμόζεται ἀποκλειστικά καί μόνο σέ ἀστικές ὑποθέσεις πού ἐκδικάζονται ἀπό ποινικά δικαστήρια.

β) Τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τοῦ 1968 ἔχει τήν ἔννοια, ἐνόψει τοῦ συνδέσμου μεταξύ τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης παραγράφου, ὅτι περιέχει ἕναν πρόσθετο λόγο γιά τήν μή ἀναγνώριση καί τήν μή ἐκτέλεση ἀποφάσεων πού ἐκδόθηκαν σέ ἄλλο συμβαλλόμενο κράτος.

Β — Παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων

Στίς παρατηρήσεις της, ἡ Ἐπιτροπή ἀσχολεῖται πρῶτα μέ τήν προέλευση τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως τοῦ 1968. Ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτή ἀνατρέχει στό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συνθήκης τῆς Benelux, τό ὁποῖο ὅμως εἶχε ἀντικειμενικό σκοπό εὐρύτερο ἀπό τό νά ἐπιτρέπει ἁπλῶς στόν ἀλλοδαπό κατηγορούμενο νά μήν ἐμφανίζεται αὐτοπροσώπως καί νά παρίσταται διά πληρεξουσίου σέ ποινική διαδικασία στήν ὁποία ζητεῖται ἀπό τό δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ καί ἐπί πολιτικῆς ἀγωγῆς. Κατά τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, αὐτό τό δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου νά ἐκπροσωπεῖται στή δίκη ἐκτείνεται σέ κάθε ποινική διαδικασία πού δύναται νά ἔχει ἐπιρροή σέ οἱαδήποτε ἀστική ἀξίωση, ἀκόμα καί ἄν αὐτή πρόκειται νά ἀσκηθεῖ μεταγενέστερα, καί τοῦτο λόγω τῆς δεσμευτικότητας πού ἀναγνωρίζεται στήν ποινική ἀπόφαση. Αὐτή ἡ ἑρμηνεία ὑποστηρίχθηκε ἄλλωστε στή γενική ἔκθεση ἐπί τῆς συμβάσεως τοῦ 1968 καί στήν ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς μελέτης τῆς Benelux σχετικά μέ τήν ὁμώνυμη συνθήκη. Σ' αὐτή τήν ἀλληλουχία, ἡ ποινική δίκη φαίνεται ὅτι εἶχε ἀστικές συνέπειες, ἀφοῦ ἐπέφερε τή δήμευση τῆς ἐπίδικης ραδιοηλεκτρικῆς συσκευῆς.

Ἐν συνεχεία, ἡ Ἐπιτροπή ἐξετάζει τήν ἔννοια τοῦ «ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας» τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως τοῦ 1968. Κατά τή γνώμη της, ἡ ἔννοια αὐτή δέν πρέπει νά λαμβάνεται κατά γράμμα, ἀλλά ὡς ἔννοια κατά τό μᾶλλον ἤ ἧττον δογματική, πού ἀναφέρεται στό περιεχόμενο τοῦ ἐγκλήματος σύμφωνα μέ τό νομικό ὁρισμό του. Πράγματι, κατά τήν ἄποψή της, δέ δύναται νά γίνει δεκτό ὅτι ἡ διάταξη αὐτή διακρίνει μεταξύ πράξεων πού ἐτελέσθησαν ἐκ δόλου καί πράξεων πού δέν ἐτελέσθησαν ἐκ δόλου. Ἀφενός μέν, αὐτό θά ὑποχρέωνε τό δικαστή νά ἐξετάζει καί νά ἀποφαίνεται γιά τίς περιστάσεις τῆς πράξεως πρίν ἐπιτρέψει τήν ἐκπροσώπηση τοῦ κατηγορουμένου καί, ἐπομένως, χωρίς αὐτός νά δύναται νά ἀμυνθεῖ. Ἀφετέρου δέ, τό κείμενο καί ἡ προέλευση τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συνθήκης τῆς Benelux, ἀπό τό ὁποῖο κατάγεται τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως τοῦ 1968, συνηγοροῦν ὑπέρ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως αὐτῆς κάθε

φορά πού ὁ κατηγορούμενος διώκεται γιά ὁποιαδήποτε πράξη, ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν περιέχει τό στοιχεῖο τῆς προθέσεως. Εἶναι, πράγματι, φανερό ὅτι οἱ συντάκτες τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως εἶχαν κυρίως ὑπόψη τήν ποινική δίωξη πού ἀσκεῖται μετά ἀπό τροχαῖα ἀτυχήματα γιά ἀδικήματα λιγότερο σοβαρά, ὁ νομικός ὁρισμός τῶν ὁποίων δέν περιέχει τό στοιχεῖο τῆς προθέσεως.

Ὡς πρός τό δεύτερο ἐρώτημα, ἄν δηλαδή ἡ ὕπαρξη ἀστικοῦ συμφέροντος ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμβάσεως τοῦ 1968, ἡ Ἐπιτροπή, ἀφοῦ πρῶτα ὑπογραμμίζει ὅτι πρόκειται γιά διάταξη ποινικῆς δικονομίας, ὑποστηρίζει ὅτι πρέπει ἐδῶ νά ἐφαρμοσθεῖ μιά γενική ἀρχή τοῦ δικαίου, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἕνας κανόνας ποινικῆς δικονομίας πού εἶναι εὐνοϊκός γιά τόν κατηγορούμενο πρέπει νά ἑρμηνεύεται εὐρέως καί πρός ὄφελός του.

Γιά τό λόγο αὐτό, δέν πρέπει νά ἐξαρτηθεῖ ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου ἀπό τήν ὕπαρξη στή δίκη ἀστικοῦ συμφέροντος. Ἡ προέλευση τῆς διατάξεως αὐτῆς ἀποδεικνύει ἄλλωστε, ὅπως ἐξήγησε ἡ Ἐπιτροπή στό πρῶτο μέρος τῶν παρατηρήσεών της, ὅτι δέν ἔχει εἰσαχθεῖ ἀποκλειστικά καί μόνο γιά τήν περίπτωση κατά τήν ὁποία τό ποινικό δικαστήριο ἀποφαίνεται ταυτοχρόνως καί ἐπί τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς.

Κατά συνέπεια, ἡ Ἐπιτροπή προτείνει στό Δικαστήριο νά ἀπαντήσει στά ἐρωτήματα πού ἔθεσε τό Hoge Raad μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο:

1. Ὡς «ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας», σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ ἄρθρου II πρώτη παράγραφος τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1968, νοεῖται κάθε ἀξιόποινη πράξη, ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν ἀπαιτεῖ συγκεκριμένο δόλο ἀναφερόμενο σέ οἱοδήποτε ἀπό τά στοιχεῖα της.

2. Ἡ εὐχέρεια πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1968 εἶναι ἀπεριόριστη, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι δέν εἶναι ἀπαραίτητο ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως νά ἅπτεται κατά οἱοδήποτε τρόπο ἀστικῶν συμφερόντων.

III — Προφορική διαδικασία

Στή συνεδρίαση τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1981, ὁ Siegfried Ewald Rinkau, ἐκπροσωπούμενος ἀπό τό δικηγόρο Wijnen, καί ἡ Ἐπιτροπή, ἐκπροσωπούμενη ἀπό τόν J. L. W. Sillevis Smitt, δικηγόρο παρά τῷ Hoge Raad τῶν Κάτω Χωρῶν, ἀνέπτυξαν προφορικῶς τίς παρατηρήσεις τους. Ὁ Rinkau δήλωσε, κατά τή συνεδρίαση αὐτή, ὅτι συμμερίζεται τίς ἀπόψεις πού ἐξέφρασε ἡ Ἐπιτροπή στίς γραπτές της παρατηρήσεις.

Ἡ Ἐπιτροπή ὑπογράμμισε τίς δυσκολίες πού θά προέκυπταν, κατά τή γνώμη της, ἄν ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου περιοριζόταν στίς ποινικές ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν καί τά ἀστικά συμφέροντα τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ ἔρευνα ὡς πρός τήν ὕπαρξη τέτοιων συμφερόντων παρουσιάζει κατά τήν Ἐπιτροπή σοβαρές δυσχέρειες πού δύνανται νά παρακαμφθοῦν μόνο μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου σέ ὅλες τίς ποινικές ὑποθέσεις.

Ὁ γενικός εἰσαγγελέας ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του στή συνεδρίαση τῆς 8ης Ἀπριλίου 1981.

Σκεπτικό

1 Μέ ἀπόφαση τῆς 17ης Ἰουνίου 1980, πού περιῆλθε στό Δικαστήριο στίς 3 Ἰουλίου 1980, τό Hoge Raad τῶν Κάτω Χωρῶν ὑπέβαλε, δυνάμει τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3ης Ἰουνίου 1971 περί ἑρμηνείας ἀπό τό Δικαστήριο τῆς συμβάσεως τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (στό ἑξῆς: «σύμβαση»), δύο προδικαστικά ἐρωτήματα ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση (στό ἑξῆς: «πρωτόκολλο»).

2 Μολονότι κλήθηκε ἐνώπιον τοῦ Politierecther τοῦ Arrondissementsrechtbank τοῦ Zutphen (Κάτω Χῶρες), κατηγορούμενος διότι εἶχε κυκλοφορήσει στίς Κάτω Χῶρες μέ ὄχημα ἐφοδιασμένο μέ ραδιοηλεκτρικό πομπό χωρίς νά ἔχει τήν ἀπαιτούμενη ἄδεια, ὁ S. Rinkau, κάτοικος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, δέν ἐμφανίσθηκε στήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση. Ὁ συνήγορός του ζήτησε τήν ἄδεια νά τόν ὑπερασπίσει. Ὁ Politierechter, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ δημοσίου κατηγόρου, ἔκρινε ὅτι ἔπρεπε νά ἐπιτραπεῖ στόν κατηγορούμενο νά κάνει χρήση τοῦ δικαιώματος πού ἀναγνωρίζεται ἀπό τό ἄρθρο II πρώτη παράγραφος τοῦ πρωτοκόλλου καί παρέσχε τήν ἄδεια στό συνήγορό του νά τόν ὑπερασπίσει. Ὁ Rinkau καταδικάσθηκε ἐρήμην σέ πρόστιμο ἤ ἐπικουρικῶς σέ κράτηση μιᾶς ἡμέρας σέ περίπτωση μή καταβολῆς τοῦ προστίμου, καθώς καί σέ δήμευση τῆς ραδιοηλεκτρικῆς συσκευῆς.

3 Κατόπιν ἐφέσεως τοῦ δημοσίου κατηγόρου, τό Gerechtshof τοῦ Arnhem, μέ προδικαστική ἀπόφασή του τῆς 28ης Αὐγούστου 1979, ἔκρινε ὅτι τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου ἔχει ἐφαρμογή σέ ὅλες τίς ποινικές ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν δίωξη γιά ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας, ἀλλά ὅτι ἡ παράβαση πού ἀποδιδόταν στόν κατηγορούμενο δέ συνιστοῦσε ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας. Ἀποφάσισε, κατά συνέπεια, νά μήν παράσχει στό συνήγορο τοῦ κατηγορουμένου τήν ἄδεια νά τόν ὑπερασπίσει ἀπόντα καί, στίς 11 Σεπτεμβρίου 1979, ἐπικύρωσε τήν πρωτόδικη ἀπόφαση.

4 Ὁ Rinkau ἄσκησε ἀναίρεση κατά τῶν δύο αὐτῶν ἀποφάσεων, ἐπικαλούμενος παράβαση τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου. Πρίν προχωρήσει στήν ἐκδίκαση τῆς

ὑποθέσεως, τό Hoge Raad ἀποφάσισε νά ὑποβάλει στό Δικαστήριο τά ἀκόλουθα προδικαστικά ἐρωτήματα:

«1. Ὡς «ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου II πρώτη παράγραφος τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου, νοεῖται κάθε ἀξιόποινη πράξη, ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν ἀπαιτεῖ συγκεκριμένο δόλο, ἀναφερόμενο σέ οἱοδήποτε ἀπό τά στοιχεῖα τῆς ἐννοίας αὐτῆς, ἤ μήπως στήν ἔκφραση αὐτή πρέπει νά προσδοθεῖ στενότερη ἔννοια, νά θεωρηθεῖ, δηλαδή, ὅτι ἀναφέρεται μόνο στίς ἀξιόποινες πράξεις, στόν νομικό ὁρισμό τῶν ὁποίων γίνεται κατά οἱοδήποτε τρόπο ἀναφορά στήν ἔννοια τῆς ἀμελείας (culpa) τοῦ δράστου;

2. Ὅταν συντρέχουν οἱ προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρου II τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου, ἡ εὐχέρεια πού ἀναγνωρίζεται ἀπό τό ἄρθρο αὐτό στόν «κατηγορούμενο» εἶναι ἀπεριόριστη, ἤ μήπως παρέχεται στόν κατηγορούμενο μόνο κατά τό μέτρο πού πρέπει νά ἀμυνθεῖ κατά πολιτικῆς ἀγωγῆς πού ἀσκεῖται στό πλαίσιο τῆς ἐν λόγω ποινικῆς δίκης, ἤ, τουλάχιστον, ὅταν ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς ποινικῆς δίκης ἅπτεται τῶν ἀστικῶν του συμφερόντων;»

Γενικές σκέψεις

5 Τό πρωτόκολλο, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 65 τῆς συμβάσεως, ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος της. Τό πεδίο ἐφαρμογῆς τῆς συμβάσεως αὐτῆς, ὅπως ὁρίζεται στό ἄρθρο της 1, περιορίζεται στίς ἀστικές καί ἐμπορικές ὑποθέσεις. Εἶναι σκόπιμο, συνεπῶς, κατά πρῶτο, νά ἀναζητηθεῖ ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο σέ μία σύμβαση πού ἀφορᾶ ἀστικές καί ἐμπορικές ὑποθέσεις παρεμβλήθηκε διάταξη ποινικῆς δικονομίας, ὅπως τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο:

«Ὑπό τήν ἐπιφύλαξη εὐνοϊκοτέρων ἐθνικῶν διατάξεων, κάτοικοι συμβαλλομένου κράτους πού διώκονται γιά ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων ἄλλου συμβαλλομένου κράτους, τοῦ ὁποίου δέν ἔχουν τήν ἰθαγένεια, δύνανται, ἔστω καί ἄν δέν ἐμφανισθοῦν αὐτοπροσώπως, νά τύχουν ὑπερασπίσεως ἀπό πρόσωπα πού νομιμοποιοῦνται πρός τοῦτο.

Πάντως, τό ἐπιλαμβανόμενο δικαστήριο δύναται νά διατάξει τήν αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση· σέ περίπτωση μή αὐτοπροσώπου ἐμφανίσεως, ἡ ἀπόφαση πού ἐκδίδεται ἐπί τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς, χωρίς νά παρασχεθεῖ στόν ἐνδιαφερόμενο ἡ δυνατότης ὑπερασπίσεως, δύναται νά μήν ἀναγνωρισθεῖ οὔτε ἐκτελεσθεῖ στά ἄλλα συμβαλλόμενα κράτη.»

6 Στήν ἔκθεση πού ὑποβλήθηκε στίς κυβερνήσεις μαζί μέ τό σχέδιο τῆς συμβάσεως (PB 1979 C 59, σ. 1), αὐτή ἡ ἐπέκταση στό χῶρο τοῦ ποινικοῦ δικαίου δικαιολογεῖται ἀπό τίς ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς φύσεως συνέπειες πού ἐνδέχεται νά προκύψουν ἀπό ἀπόφαση ποινικοῦ δικαστηρίου, συνέπειες πού καθαυτές ἐμπίπτουν στό πεδίο ἐφαρμογῆς τῆς συμβάσεως.

7 Ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου λήφθηκε ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή συνθήκη μεταξύ Βελγίου, Κάτω Χωρῶν καί Λουξεμβούργου γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων, πτώχευση, ἀναγνώριση καί ἐκτέλεση τῶν δικαστικῶν καί διαιτητικῶν ἀποφάσεων καί τῶν δημοσίων ἐγγράφων. Ἡ διάταξη αὐτή προβλέπει, πράγματι, ὅτι:

«Ὑπό τήν ἐπιφύλαξη εὐνοϊκοτέρων ἐθνικῶν διατάξεων, οἱ ὑπήκοοι ἑνός τῶν τριῶν κρατῶν, πού κατοικοῦν στήν χώρα τους, δύνανται νά ἐκπροσωποῦνται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῶν δύο ἄλλων χωρῶν ἀπό εἰδικό πληρεξούσιο ἄν διώκονται ἐκεῖ γιά ἔγκλημα πού δέν ἐτελέσθη ἐκ δόλου.»

Στήν ἔκθεσή της, ἡ ἐπιτροπή στήν ὁποία εἶχε ἀνατεθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου τῆς συνθήκης Benelux διευκρίνισε ὅτι, κατά τή γνώμη της, ἦταν «οὐσιῶδες» νά ἔχει ὁ κατηγορούμενος «τή δυνατότητα νά ὑπερασπίζεται τόν ἑαυτό του ἀπό τό στάδιο τῆς ποινικῆς διαδικασίας», χωρίς νά ὀφείλει νά ἐμφανίζεται αὐτοπροσώπως.

8 Ὁ ἴδιος δικαιολογητικός λόγος ἐπαναλαμβάνεται στήν ἔκθεση ἐπί τῆς συμβάσεως τῶν Βρυξελλῶν ὅσον ἀφορᾶ τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση. Ἡ σύμβαση, ὅμως, ἀναγνωρίζει τό δικαίωμα αὐτό μόνο στούς κατηγορουμένους πού διώκονται γιά «ἐγκλήματα ἐξ ἀμελείας». Ἡ ἔννοια αὐτή δέν προσδιορίζεται εἰδικότερα οὔτε διασαφηνίζεται στή σύμβαση. Στήν ἀνωτέρω ἔκθεση ὑπογραμμίζεται, πάντως, ὅτι ἡ ἐν λόγω ἔννοια «καλύπτει τά τροχαῖα ἀτυχήματα», τά ὁποῖα, κατ' αὐτό τόν τρόπο, ἐμφανίζονται ὡς ἕνας ἰδιαίτερα σημαντικός τομέας ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου II πρωτοκόλλου.

9 Πρέπει, ἀκόμη, νά ὑπογραμμισθεῖ ὅτι, ὅπως τονίζει ρητῶς ἡ ἐν λόγω διάταξη, τό δικαίωμα πού παρέχεται στόν κατηγορούμενο νά τύχει ὑπερασπίσεως χωρίς νά ἐμφανισθεῖ αὐτοπροσώπως δέν περιορίζει τήν εὐχέρεια τοῦ δικαστῆ νά διατάξει τήν αὐτοπρόσωπη ἐμφάνισή του. Ἂν, παρά τή σχετική διαταγή, ὁ κατηγορούμενος δέν ἐμφανισθεῖ, ὁ δικαστής δύναται νά ἐκδώσει τήν ἀπόφασή του χωρίς νά ἐπιτρέψει στό συνήγορο τοῦ κατηγορουμένου νά τόν ἐκπροσωπήσει. Συνέπεια αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως ὑπερασπίσεως εἶναι, σύμφωνα μέ τή δεύτερη παράγραφο τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου, ὅτι ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς δέ χρειάζεται οὔτε νά ἀναγνωρισθεῖ οὔτε νά ἐκτελεσθεῖ στά ἄλλα συμβαλλόμενα κράτη.

10 Ὑπό τό φῶς αὐτῶν τῶν σκέψεων πρέπει νά δοθεῖ ἀπάντηση στά ἐρωτήματα πού ὑπέβαλε τό Hoge Raad τῶν Κάτω Χωρῶν.

Ἐπί τῆς ἔννοιας τοῦ «ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας»

11 Μολονότι ἡ ἔννοια τοῦ «ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας» δέ διευκρινίζεται στή σύμβαση, ἐντούτοις, προκειμένου νά ἐξασφαλισθεῖ κατά τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ ἡ ἰσότητα καί ἡ ὁμοιομορφία δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων πού ἀπορρέουν ἀπό τή σύμβαση γιά τά συμβαλλόμενα κράτη καί γιά τά ἐνδιαφερόμενα πρόσωπα, πρέπει νά λογισθεῖ ὡς ἔννοια αὐτόνομη, ἡ ὁποία πρέπει νά προσδιορισθεῖ λαμβανομένων ὑπόψη, ἀφενός μέν, τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν καί τοῦ συστήματος τῆς συμβάσεως καί, ἀφετέρου, τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ συνόλου τῶν ἐθνικῶν ἐννόμων τάξεων. Αὐτό ἐπιβάλλεται ἀκόμα περισσότερο ὅταν ὑπάρχουν, ὅπως στήν προκειμένη περίπτωση, διαφορές ὁρολογίας μεταξύ τῶν γλωσσικῶν ἀποδόσεων τῆς συμβάσεως.

12 Ὅσον ἀφορᾶ τούς ἀντικειμενικούς σκοπούς τῆς συμβάσεως, λέχθηκε ἤδη, ὅτι στήν ἔννοια τοῦ «ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας» διαλαμβάνονται ἀξιόποινες πράξεις πού τελοῦν σέ συνάφεια μέ ὁδικά ἀτυχήματα. Στήν ἔνδειξη αὐτή προστίθεται, σέ γενικότερο ἐπίπεδο, τό γεγονός ὅτι, περιορίζοντας τό δικαίωμα πού ἀναγνωρίζεται σέ ἐκείνους πού διέπραξαν ὁρισμένες ἀξιόποινες πράξεις νά τύχουν ὑπερασπίσεως χωρίς αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση, ἡ σύμβαση ἐπιδιώκει, προφανῶς, νά ἀποκλείσει τοῦ εὐεργετήματος τῆς ὑπερασπίσεως χωρίς αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση τά πρόσωπα πού διώκονται γιά ἀξιόποινες πράξεις ἡ βαρύτητα τῶν ὁποίων δικαιολογεῖ αὐτό τόν ἀποκλεισμό.

13 Εἶναι, συνεπῶς, ἀναγκαῖο νά ἐρευνηθεῖ ἄν ὑφίσταται κριτήριο κοινό στά ἐθνικά δίκαια ὅλων τῶν συμβαλλόμενων κρατῶν πού νά ἐπιτρέπει νά γίνεται διάκριση τῶν ἀξιόποινων πράξεων ἀνάλογα μέ τή βαρύτητά τους καί ἡ ἐφαρμογή τοῦ ὁποίου νά ὁδηγεῖ, ἰδίως, στήν ὑπαγωγή στήν κατηγορία τῶν ἐλαφρότερων ἀξιόποινων πράξεων, ἄν ὄχι ὅλων, τουλάχιστον τῶν περισσότερων ἀξιόποινων πράξεων πού συνδέονται μέ τροχαῖα ἀτυχήματα.

14 Τά ἐθνικά δίκαια τῶν περισσότερων συμβαλλόμενων κρατῶν γνωρίζουν ὑπό διάφορες μορφές τή διάκριση μεταξύ ἐγκλημάτων ἐκ δόλου καί ἄνευ δόλου. Ἡ διάκριση αὐτή, ἀκόμα καί ὅταν καταλήγει στή διαμόρφωση κατηγοριῶν ἀξιόποινων πράξεων, τό περιεχόμενο τῶν ὁποίων μπορεῖ νά διαφέρει οὐσιωδῶς μεταξύ τῶν διάφορων ἔννομων τάξεων, ἐπιτρέπει ἐντούτοις τήν ἐπίτευξη τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν πού προαναφέρθηκαν.

15 Πράγματι, ἐνῶ γιά τή στοιχειοθέτηση τοῦ ἀξιόποινου τῶν λεγόμενων ἐγκλημάτων ἐκ δόλου ἀπαιτεῖται πρόθεση τοῦ αὐτουργοῦ νά προβεῖ στήν ἀπαγορευόμενη πράξη, τά ἄνευ δόλου ἐγκλήματα δύνανται νά ὀφείλονται σέ ἀπερισκεψία, ἀμέλεια ἤ ἀκόμα καί σέ ἁπλή ἀντικειμενική παράβαση κανόνα δικαίου. Ἑπομένως, ἀφενός, τά ἄνευ δόλου ἐγκλήματα εἶναι ἀπό τή φύση τους, κατά γενικό κανόνα, λιγότερο σοβαρά καί, ἀφετέρου, καλύπτουν τήν πλειονότητα τῶν ἀξιόποινων πράξεων πού συνδέονται μέ τροχαῖα ἀτυχήματα, πράξεων πού ὀφείλονται τίς πιό πολλές φορές σέ ἀπερισκεψία, ἀμέλεια ἤ ἁπλῶς σέ πραγματική παράβαση κανόνα δικαίου.

16 Κατά συνέπεια, στό πρῶτο ἐρώτημα τοῦ Hoge Raad πρέπει νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση ὅτι ὡς «ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τῆς 28ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων νοεῖται κάθε ἀξιόποινη πράξη, ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν ἀπαιτεῖ, ρητῶς ἤ λόγω τῆς φύσεως τῆς ὁριζόμενης πράξεως, δόλο τοῦ κατηγορουμένου νά προβεῖ στήν ἀξιόποινη ἐνέργεια ἤ παράλειψη.

'Επί τοῦ δευτέρου ἐρωτήματος

17 Μέ τό δεύτερο ἐρώτημά του, τό Hoge Raad ρωτᾶ ἄν τό δικαίωμα πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου δύναται νά ἀσκεῖται σέ ὅλες τίς ποινικές δίκες πού θίγουν τά ἀστικά συμφέροντα τοῦ κατηγορουμένου ἤ μόνο σ' ἐκεῖνες στίς ὁποῖες ὁ ποινικός δικαστής πρέπει νά ἀποφανθεῖ καί ἐπί τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς.

18 'Η ὁλλανδική κυβέρνηση ὑπογραμμίζει στίς παρατηρήσεις της ὅτι τό πεδίο ἐφαρμογῆς τῆς συμβάσεως περιορίζεται στίς ἀστικές καί ἐμπορικές ὑποθέσεις. Κατά τήν ἄποψή της, ὁ περιορισμός αὐτός πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη κατά τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τή δεύτερη παράγραφο τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ. Συμπεραίνει δέ ὅτι τό δικαίωμα πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τήν πρώτη παράγραφο δέ δύναται νά ἀσκηθεῖ παρά μόνο ὅταν ὁ ποινικός δικαστής ἀποφαίνεται ταυτοχρόνως καί ἐπί πολιτικῆς ἀγωγῆς.

19 'Η 'Επιτροπή δέν ἀμφισβητεῖ ὅτι ἀντικειμενικός σκοπός τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου εἶναι ἡ θέσπιση ἑνός κανόνα ποινικῆς δικονομίας γιά τήν περίπτωση κατά τήν ὁποία μία ποινική διαδικασία δύναται νά ἔχει ἐπιπτώσεις ἐπί τῶν ἀστικῶν συμφερόντων τοῦ κατηγορουμένου. Δεδομένου, ὅμως, ὅτι ἕνας κανόνας ποινικῆς δικονομίας εὐνοϊκός γιά τόν κατηγορούμενο πρέπει νά ἑρμηνεύεται εὐρέως, καί ἐνόψει τῶν δυσχερειῶν πού παρουσιάζει, κατά τή γνώμη της, ἡ κρίση περί τοῦ ἄν μία ποινική δίκη δύναται νά ἀφορᾶ τά ἀστικά συμφέροντα τοῦ κατηγορουμένου ἤ ὄχι, ἡ 'Επιτροπή θεωρεῖ ὅτι τό δικαίωμα πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου ἰσχύει σέ κάθε ποινική δίκη.

20 Μολονότι στήν πρώτη παράγραφο τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου δέν προβλέπεται ρητῶς ὅτι τό δικαίωμα πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ὑφίσταται μόνο σέ ποινικές δίκες ὅπου τίθεται θέμα ἀστικῆς εὐθύνης τοῦ κατηγορουμένου ἤ ἐνδέχεται μεταγενέστερα νά τεθεῖ καί ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό τά πραγματικά περιστατικά πού στοιχειοθετοῦν τήν ἀξιόποινη πράξη γιά τήν ὁποία διώκεται, δέν πρέπει, ἐντούτοις, νά παραβλεφθεῖ τό γεγονός ὅτι αὐτός εἶναι ὁ ἀντικειμενικός σκοπός χάριν τοῦ ὁποίου περιλήφθηκε στό πρωτόκολλο ἡ ἐν λόγω διάταξη. 'Αντίκειται στό σκοπό αὐτό ἡ ἐπέκταση τοῦ δικαιώματος τῆς ἄνευ αὐτοπροσώπου ἐμφανίσεως ὑπερασπίσεως τοῦ κατηγορουμένου καί σέ ἄλλες ποινικές δίκες στίς ὁποῖες δέν ἀσκεῖται κατά τοῦ κατηγορουμένου πολιτική ἀγωγή ὑπό τίς συνθῆκες πού προαναφέρθηκαν.

21 Στό δεύτερο ἐρώτημα τοῦ Hoge Raad πρέπει, συνεπῶς, νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση ὅτι τό δικαίωμα ὑπερασπίσεως χωρίς αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἀρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐκτείνεται σέ κάθε ποινική δίκη πού ἀφορᾶ ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας ἐφόσον τίθεται θέμα ἀστικῆς εὐθύνης τοῦ κατηγορουμένου ἢ ἐνδέχεται μεταγενέστερα νά τεθεῖ καί ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό τά πραγματικά περιστατικά πού στοιχειοθετοῦν τήν ἀξιόποινη πράξη γιά τήν ὁποία διώκεται.

Ἐπί τῶν δικαστικῶν ἐξόδων

22 Τά ἔξοδα στά ὁποῖα ὑποβλήθηκαν ἡ κυβέρνηση τῶν Κάτω Χωρῶν καί ἡ Ἐπιτροπή, οἱ ὁποῖες κατέθεσαν παρατηρήσεις στό Δικαστήριο, δέν ἀποδίδονται. Δεδομένου ὅτι ἡ παρούσα διαδικασία ἔχει ὡς πρός τούς διαδίκους τῆς κύριας δίκης τό χαρακτήρα παρεμπίπτοντος πού ἀνέκυψε ἐνώπιον τοῦ ἐθνικοῦ δικαστηρίου, σ' αὐτό ἐναπόκειται νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῶν δικαστικῶν ἐξόδων.

Διά ταῦτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας ἐπί τῶν ἐρωτημάτων πού τοῦ ὑπέβαλε τό Hoge Raad μέ ἀπόφαση τῆς 17ης Ἰουνίου 1980 ἀποφαίνεται:

1) Ὡς «ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τῆς 28ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων νοεῖται κάθε ἀξιόποινη πράξη ὁ νομικός ὁρισμός τῆς ὁποίας δέν ἀπαιτεῖ, ρητῶς ἢ λόγω τῆς φύσεως τῆς ὁριζόμενης πράξεως, δόλο τοῦ κατηγορουμένου νά προβεῖ στήν ἀξιόποινη ἐνέργεια ἢ παράλειψη.

2) Τό δικαίωμα ὑπερασπίσεως χωρίς αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση πού ἀναγνωρίζεται στόν κατηγορούμενο ἀπό τό ἄρθρο II τοῦ πρωτοκόλλου πού προσαρτᾶται στή σύμβαση τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1968 γιά τήν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἐπί ἀστικῶν καί ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐκτείνεται σέ κάθε ποινική δίκη πού ἀφορᾶ ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας ἐφόσον τίθεται θέμα ἀστικῆς εὐθύνης τοῦ κατηγορουμένου ἤ ἐνδέχεται μεταγενέστερα νά τεθεῖ καί ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό τά πραγματικά περιστατικά πού στοιχειοθετοῦν τήν ἀξιόποινη πράξη γιά τήν ὁποία διώκεται.

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart Koopmans O'Keeffe

Bosco Touffait Everling Χλωρός

Δημοσιεύθηκε σέ δημόσια συνεδρίαση στό Λουξεμβοῦργο στίς 26 Μαΐου 1981.

Ὁ γραμματεύς

A. Van Houtte

Ὁ πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1981 [1]

Κύριε πρόεδρε,
κύριοι δικαστές,

Ἡ παρούσα προδικαστική ὑπόθεση ἀφορᾶ ἕνα γερμανό ὑπήκοο, κάτοικο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος κλήθηκε ἐνώπιον τοῦ Politierechter τοῦ Zutphen (Κάτω Χῶρες), ἐπειδή στίς 10 Μαρτίου 1977 ὁδηγοῦσε στήν κοινότητα τοῦ Aalten ὄχημα ἐφοδιασμένο μέ ραδιοηλεκτρικό πομπό, χωρίες νά ἔχει λάβει τήν ἄδεια πού ἀπαιτεῖται πρός τοῦτο στίς Κάτω Χῶρες.

Ἂν θεωρηθεῖ δεδομένο ὅτι στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας ἀπαιτεῖται ἄδεια γιά τήν κατοχή καί χρήση τέτοιας συσκευῆς, φαίνεται ὅτι ὁ κατηγορούμενος εἶχε τέτοια ἄδεια. Κατά τή διέλευσή του ἀπό τά γερμανοολλανδικά σύνορα δέν ἀσκήθηκε δίωξη κατ' αὐτοῦ. Ἐξάλλου, κατά τό χρονικό αὐτό σημεῖο ἡ συσκευή δέν εἶχε τεθεῖ σέ λειτουργία, ἡ κεραία τοῦ αὐτοκινήτου εἶχε ἀφαιρεθεῖ καί τό μικρόφωνο βρισκόταν στό πίσω κάθισμα.

Δέν διατάχθηκε ἡ αὐτοπρόσωπη ἐμφάνιση τοῦ κατηγορουμένου, ὁ ὁποῖος δέν ἐμφα-

1 — Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά.